

Les 3 (diachroon): Sara en Mariken: hoe blijf je als meisje op het rechte pad?

Leerdoelen

- Je leert een scène kritisch/onderzoekend lezen.
- Je leert diachrone vergelijkingen maken.
- Je wordt je bewust van het verschil tussen een standpunt in een tekst en het standpunt van de tekst.

Klassikaal gesprek over het leeshuiswerk

Wat is hier gebeurd? (in de brieven 91, 107, 116, 121, 122, 123)

- Brief 91/116: intenties van R.
- Brief 107: Sara wordt vals beschuldigd van omgang met een lichtmis.
- Brief 121: Voogd Blankaart keert zich tegen haar.
- Brief 122: effect op Sara (omgang met een lichtmis! Wie verdenkt mij van zoiets?)
- Brief 123: Karakterisering van R.

Docent legt uit wat een lichtmis is (iemand met een lichtvaardig, verkwistend, karakter).

Voorlezen uit Mariken

Korte introductie van *Mariken van Nieumeghen*, een middeleeuws mirakelspel dat draait om verleiding en vergeving. (Meer informatie: *Mariken van Nieumeghen* op Literatuurgeschiedenis.org).

Docent leest de verleidingsscène voor uit de [Bulkboekeditie](#) (pp. 9-12: wat eraan voorafgaat).

Groepswerk (groepjes van 2-4)

Leerlingen krijgen een handout van pagina's 14 t/m 20 van *Mariken* (Bulkboekeditie).

Leerlingen vergelijken de omstandigheden van Sara en Mariken. Waarom raken beide personages van het rechte pad af?

Welke overeenkomsten zien ze tussen R. uit *Sara Burgerhart* en Moenen uit *Mariken*?

Hoe verhoudt de tekst zich tot het lot van de meisjes? Met andere woorden: worden Sara en Mariken in de teksten schuldig verklaard aan wat ze overkomt?

Uitwisselen

Docent bespreekt klassikaal de bevindingen van de groepjes na.

Afsluiting

Terugvragen wat de leerlingen geleerd hebben.

Huiswerk opgeven voor les 4:

Lees brief 139 over de aanranding van Sara door R. zorgvuldig en maak notities: hoe ziet Sara zichzelf na deze nare gebeurtenis? Wie heeft er **volgens Sara** schuld aan? Wat is het effect hiervan op haar leven en handelen? Wat is het gevolg voor haar eventuele trouwplannen met Hendrik Edeling? Kijk ook naar de perspectieven en bedenk waarom Sara haar verhaal niet rechtstreeks aan Hendrik vertelt en waarom Hendrik wil dat zij over de aanranding zwijgt.

Verwerkingsopdrachten

1. Verleiding en misbruik vergeleken

Leerlingen schrijven een literair essay waarin ze de verleiding van Mariken en het misbruik van Sara vergelijken.

Of:

Leerlingen die *Suriname, ik ben* (1969) van Bea Vianen hebben gelezen, schrijven een essay waarin ze de aanranding van S. en die van Sara vergelijken.

Of:

Lees in de DBNL de [eerste druk](#) van de *Camera Obscura* (1839) van Nicolaas Beets. Op p. 212-216 [regel 1 t/m 16] staat ook een aanrandingsscene beschreven, met de verteller (Hildebrand) als getuige. De bedrieglijke charmeur Van der Hoogen, die net als R. een 'lichtmis' wordt genoemd, heeft het op juffrouw Noiret voorzien. Vergelijk de scene met die uit de *Sara Burgerhart* in brief 139.

Denk eventueel ook aan opdrachten met recente teksten, zoals *Bewaar de zomer* (2020) van Alma Mathijssen.

In alle drie de opdrachten dienen de leerlingen te reflecteren op de verschillen en overeenkomsten (historische context, perspectief, religieuze achtergronden, genre van de teksten, en ook meer inhoudelijk: hoe reageren de meisjes en hun omgeving op de aanranding?). Ga ten slotte in op de vraag wat de vergelijking oplevert: krijgen we zo meer zicht op de betekenis van deze historische teksten? En op de ervaring van seksueel geweld?

2. Sara Burgerhart en het koffiehuisnigtje

Leerlingen vergelijken de representatie van 'het koffiehuisnigtje' uit de achttiende-eeuwse roman *Opkomst en val van een koffiehuisnigtje* (1727), die geschreven is door een man, met de representatie van Sara Burgerhart. Is Jacob Campo Weyerman, de auteur van *De opkomst en val van een koffiehuisnigtje* net zo mild ten opzichte van zijn hoofdpersonage als Wolff en Deken? (In het *Handboek Didactiek Nederlands* staan [twee toegankelijke artikelen over representatie](#).) De schrijver claimt in de eerste regels van de roman: 'Nu zal ik mijn mannelijke kijk aan de kant zetten', is zijn poging volgens jou gelukt? En wat is een 'mannelijke kijk' eigenlijk?

Bronnen

- *Mariken van Nieumeghen* (Literatuurgeschiedenis.org)
- Bulboekeditie van *Mariken van Nieumeghen*.
- Bulkboekeditie van *De opkomst en val van een koffiehuisnigtje*.
- Stronks, Els, [Representaties](#). *Didactiek Nederlands – Handboek*. 21 maart 2020.
- Stronks, Els, [Het concept 'representatie' in het literatuuronderwijs](#). *Didactiek Nederlands – Handboek*. 21 maart 2020.